

מדוע סדר נשים ממוקם לפני סדר נזיקין?

למ"א (א"ע"א)

מצרכי תהילים (ט"ו/ב)

אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו.

ר' תנחומא פתר ליה בשיתא סדרי משנה. תורת ה' תמימה – זה סדר נשים, וכן הוא אומר כלך יפה רעיתי ומום אין בך. עדות ה' נאמנה – זה סדר זרעים שהוא מאמין בחיי העולם וזרע. פקודי ה' ישרים משמחי לב – זה סדר מועד שיש בה סוכה ולולב וכל מועדי השנה שכתוב בהן ושמחת בחגך. מצות ה' ברא מאירת עינים – זו סדר קדשים שמאיר עיניהם של חכמים. יראת ה' טהורה – זה סדר טהרות שמפריש בין טומאה לטהרה. משפטי ה' אמת – זו סדר נזיקין שיש בו כל הדינים.

למ"ב"ט (הקדמה לפיה"מ"ע)

והחל בסדר זרעים, לפי שהוא דן במצות המיוחדות בצמח הארץ, וצמח הארץ הוא מזון כל חי, וכל זמן שאין האדם חי על ידי המזון אי אפשר לו לעבוד את ה' בשום אופן מאופני העבודה, ולפיכך הקדים לדבר במצות המיוחדות בצמח הארץ. והסמך לו סדר מועד לפי שכך הוא סדר הכתוב שנאמר ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה והשביעית תשמטנה ונטשתה, ואחריו ששת ימים תעשה מעשיך, שלש רגלים תחג לי בשנה. אח"כ ראה להקדים דיני נשים לפני שאר דברי ריבות, חיקוי לסדר הכתוב, לפי שכך עשה ה', וכי ימכור איש את בתו לאמה, כי ינצו אנשים ונגפו, ואחריו כי יגח שור איש, ולפיכך הקדים סדר נשים לפני נזיקין. וספר ואלה שמות כולל ארבעת ענינים אלה, כלומר ענין סדר זרעים וסדר מועד וסדר נשים וסדר נזיקין. אח"כ עבר מן ואלה שמות לספר ויקרא כסדר התורה, וקבע אחרי סדר נזיקין סדר קדשים, ואחריו סדר טהרות, לפי שכך הוא סדר הכתוב הקדים דיני קרבנות לפני דיני טומאות וטהרות, לפי שלא התחיל בטהרות אלא מן ויהי ביום השמיני.

המאירי (הקדמה) "בית הכבינה"

...אמנם הסדרים, זרעים מועד נשים נזיקין קדשים טהרות כמו שדרשו ז"ל בפסוק והיה אמונת עתיך חסן ישועות, כמו שהתבאר בתלמוד, אם שסדרם כן על דרך מקרה, אם שהיה לו טעם בסדרם על הדרך אשר ביאר הרב מורה צדק בפתחתו לביאור המשנה, אם לסבה אחרת...

הרב ראובן מרגליות (וי"ו המשנה וערכיה, עמ' כב-כג)

הנה סדרי ערכי משנה, אשר אנחנו רגילים בו הוא זרעים מועד נשים נזיקין קדשים וטהרות שנשמך על סדר הכתוב והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמה ודעת (ישעי' ל"ג), אמונת זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמה זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות, שבת ל"א סע"א, וראה בהקדמת התקוני זוהר ה' ע"א שנתנו סימן לסדר זה זמ"ן נק"ט.

אמנם מצינו עוד אסמכתא אחת לששת סדרי משנה במדרש שוחר טוב פ' י"ט אשר לפיה ישתנה סדרם שדרשו תורת ה' תמימה זה סדר נשים כו', עדות ה' נאמנה זה סדר זרעים שמאמין בחי העולם וזרע, פקודי ה' ישרים משמחי לב זה סדר מועד שכתוב בהן ושמחת בחגך, מצות ה' ברה מאירת עינים זה סדר קדשים שמאיר עיניהם של חכמים, יראת ה' טהורה זה סדר טהרות, משפטי ה' אמת זה סדר נזיקין, הנה לפנינו סדר אחר שסימנו נז"ם קט"ן.

וידיעת המוקדם והמאוחר בסדרים היא חשובה גם לחקירת ההלכה אם אמרינן יש סדר למשנה בשני סדרים, שאז אם המחלוקת בסדר נשים והסתם בסדר מועד, לסדור הבבלי לא הוכרעה ההלכה אחרי שזהו סתם ואחרי כן מחלוקת, אבל לסדור המדרש היא מחלוקת ואח"כ סתם שההלכה כסתם.

אולם כל הרגיל במדרשים ידע כי בכלל אין להוכיח סדרם מאסמכתא דרושית, ראה גם תוס' ברכות (נ"ד ע"ב) ד"ה ארבעה צריכין להודות.